

El canvi i la transformació d'una manera de viure

Presentació

El canvi i la transformació d'una manera de viure és un treball de recerca que, amb l'estiueig com a motor de transformació, analitza els canvis que des del punt de vista social, econòmic o cultural ha viscut la vila de Viladrau des de finals del segle XIX fins a l'actualitat. En definitiva, es pretén conèixer el grau amb què el turisme ha transformat la realitat del poble de Viladrau definint-lo de la manera que el coneixem.

Amb el procés d'industrialització en marxa, l'emergència de la burgesia, la millora de les comunicacions i l'arribada de nous ideals de salut i d'esport, Viladrau, en ple cor del Montseny, va esdevenir un dels centres turístics d'interior més coneguts d'arreu del país. Amb el pas dels anys, aquest centre turístic ha evolucionat passant de les llargues estades de la burgesia barcelonina de finals del segle XIX i principis del segle XX fins al turisme de cap de setmana de tardor relacionat amb els bolets i les castanyes.

L'objectiu d'aquesta recerca ha estat aprofundir en el coneixement del fenomen de l'estiueig que va viure el poble de Viladrau amb la voluntat d'analitzar quins canvis ha comportat aquest fenomen en un petit poble del Montseny des del punt de vista de tots els àmbits, el cultural, el social i el polític. I també analitzar aquests canvis

a partir de la història d'un dels establiments turístics més emblemàtics de Viladrau, l'Hotel Bofill. També s'ha volgut aprofundir en el llegat de l'estiueig des del punt de vista arquitectònic, esportiu o associatiu.

Les motivacions que m'han conduït a fer aquest estudi són principalment dues. La primera: el fet de viure a Viladrau i pertànyer a una família dedicada al turisme en un establiment únic em va fer la tria. Des de ben petita sempre m'ha agradat i m'ha encuriósit saber com era abans el poble, com ha evolucionat al llarg de les dècades, i sobretot, saber com era l'Hotel Bofill des de la seva construcció. La segona motivació és que m'ha interessat fer aquest treball perquè no tothom té l'oportunitat de fer una recerca a partir d'un establiment turístic que des de mitjans de l'any 1950 va estar dirigit per part de la família de la meva mare, la família Pagès.

Metodologia

La metodologia emprada consisteix a fer tretze entrevistes amb diverses persones que han aportat coneixement sobre el món de l'estiueig: l'òptica dels estiuejants i la de la gent del poble, i l'òptica dels qui gaudiem de l'estiueig i dels qui servien en hotels, despatxaven en botigues o acompanyaven els senyors en les seves passejades. Tot amb la voluntat de realitzar una fotografia completa d'un fenomen complex que es pot analitzar des de diferents punts de vista. Aquestes diferents òptiques s'han contrastat a través de la tècnica del *focus group*, en què hi ha participat el perfil d'un estiuejant i el perfil d'una persona del poble per tal de poder veure les diferències que hi solia haver entre la colònia i la gent de Viladrau.

Per altra banda, també s'ha portat a terme un treball de camp sobre el llegat patrimonial de l'estiueig a la vila. S'han elaborat diverses fitxes tècniques d'unes determinades cases d'estiuejants que des de la seva construcció han estat importants per al poble de Viladrau i una cerca fotogràfica de fonts històriques i documentals del poble de Viladrau i, en especial, sobre l'Hotel Bofill, en arxius públics i privats. També, s'han utilitzat diverses fonts escrites, corresponents a diversos volums de les Monografies del Montseny i, en particular, el llibre dels Bofill de Viladrau i una gran varietat de diverses pàgines web i altres llibres.

Cos del treball

El treball consta d'una estructura pautaada que es pot dividir en dues grans parts acompanyades d'un annex on es recull la recerca desenvolupada. En primer lloc, el treball compta amb una part teòrica que inclou el context històric, social i econòmic que explica com apareix el fenomen de l'estiueig en un món que ha canviat arran de la Revolució Industrial i l'aparició d'una nova classe

social, la burgesia. Aquests canvis del segle XIX també transformen el turisme. Del *Grand Tour* de l'aristocràcia del segle XVIII, a l'estiueig burgès del segle XIX i dels primers anys del segle XX fins al turisme de masses de després de la Segona Guerra Mundial.

Per altra banda, el treball exposa com s'ha desenvolupat l'estiueig a Catalunya, en especial en els pobles de l'entorn del Montseny, íntimament lligats amb Viladrau (Sant Hilari Sacalm, Arbúcies o Tona). Es pot observar que hi havia més de seixanta colònies d'estiuejants distribuïdes pel país. La majoria de colònies d'estiuejants estaven situades en localitats pròximes a Barcelona, al Montseny, al Moianès i a les zones del Ripollès i la Cerdanya. A partir dels anys cinquanta i seixanta, molts estiuejants varen començar a descobrir la Costa Brava com a zona d'estiueig. Finalment, també trobem una explicació del context de Viladrau de finals del segle XIX dividida en els apartats de la situació geogràfica, l'evolució demogràfica, l'entorn físic, la hidrografia, la història del poble de Viladrau, les figures dels pioners que van impulsar l'estiueig a Viladrau, les noves connexions amb Barcelona, el clima i la proximitat amb altres nuclis d'estiueig.

Seguidament, el treball aborda la història de l'Hotel Bofill exposada en diferents apartats: la construcció, els protagonistes inicials i l'evolució de la propietat i de la gestió de l'hotel. Pel que fa a la història, la trobem dividida en tres fases que aspiren a mostrar les diferències de les diverses fases que han viscut l'hotel i l'estiueig. La primera fase abasta des de l'inici de l'hotel i fins a la Guerra Civil espanyola, el 1936. La segona fase coincideix amb la represa després del conflicte, el 1939, i fins a l'any 1980. I la tercera fase va des de la dècada de 1980 fins a l'actualitat. De cada fase en què s'ha dividit la història de l'hotel se n'estudia la tipologia de l'estiuejant, el temps d'estada, l'oci i les figures rellevants de cada època.

Per altra banda, trobem una explicació sobre el Modernisme amb l'objectiu d'explicar tota l'arquitectura de l'Hotel Bofill, marcada clarament pels gustos de l'època. Aquest edifici s'emmarca en el Modernisme, un moviment que tenia la intenció de crear un art nou, jove, lliure i modern. A Catalunya, el Modernisme va ser una manera de representar l'ascens de la burgesia industrial i rural catalana. En l'arquitectura catalana, la inspiració en la naturalesa i l'ús d'elements d'origen natural eren molt importants. Aquest moviment artístic l'observem en forjats, elements de fusteria, vitralls o mobles.

Finalment, trobem unes fitxes tècniques sobre les cases rellevants de diversos estiuejants que han marcat el poble de Viladrau i que són un dels llegats més evidents de l'estiueig i alhora un dels reptes més evidents de la població, la gestió d'aquest llegat. A part d'això, el treball conté un annex en què hi ha una recopilació de documents fotogràfics i de totes les entrevistes que s'han realitzat i que són la base principal de la recerca portada a terme.

Conclusions

De la recerca se n'extreuen diferents conclusions que ens permeten respondre la pregunta inicial: què és i com canvia Viladrau arran de l'estiueig. Primer, gràcies a aquest fenomen, Viladrau va passar de ser un poble de muntanya centrat econòmicament en l'explotació agrària i forestal del seu entorn a ser una vila de rebuda de la burgesia i la intel·lectualitat barcelonina, que amb les seves noves idees col·laboraren en la transformació de la vila així com en l'obertura de nous sectors econòmics: la construcció, el turisme o el sector serveis.

En segon lloc, cal destacar l'existència de tres períodes clarament diferenciats en relació amb les característiques socials de l'estiuejant, la durada de les estades o les activitats socials, esportives i culturals que portaven a terme. En tercer lloc, destaca el canvi que porten a terme en el poble de Viladrau els dos metges més importants de Barcelona. Concretament, van portar l'inici de l'estiueig a Viladrau. Aquest estiueig va portar canvis en les diferents infraestructures de la vila. I també va suposar la construcció de nous hotels i nous establiments turístics perquè la gent que venia a estiuejar a Viladrau s'hi pogués allotjar.

En tercer lloc, es constata que amb l'arribada dels estiuejants es produeix la creació de dos mons totalment oposats entre ells: el tradicional món de Viladrau i el nou món dels estiuejants. Cada món té els seus costums i unes maneres de fer diferents dels de l'altre. Els estiuejants per a la gent del poble eren els senyors, i ells hi eren per servir-los. Són dos mons que estan en contacte però que rarament es barregen. En quart lloc, gràcies a l'estiueig Viladrau té un patrimoni cultural i arquitectònic que encara es conserva. Tot i això, moltes cases que antigament es varen construir molts estiuejants per poder venir a estiuejar, actualment han estat heretades pels fills. Des del punt de vista cultural, el poble de Viladrau té un ric llegat patrimonial derivat de l'estiueig. Una sèrie de cases modernistes i un hotel d'aquella època que tenen un paper molt important en la història de Viladrau. La necessitat de preservar aquest patrimoni hauria de ser una de les prioritats de la vila.

Finalment, el treball conclou que l'estiueig, amb l'arribada a Viladrau de membres de la burgesia i la intel·lectualitat barcelonina, capdavanters de la vida política, econòmica, social i cultural del país, va transformar la petita vila del Montseny en un centre cultural i turístic de primer ordre. Les transformacions, però, són també fondes en tant que van canviar la realitat econòmica, social i preservaren la vila de l'èxode rural que visqueren altres poblacions similars en aquells anys. També s'introduïren pràctiques esportives totalment innovadores en aquella època com l'excursionisme al Montseny i posteriorment el polo, esport manllevat dels anglesos totalment desconegut a Catalunya fins aquell moment. I, per acabar, cal esmentar les transformacions dels hàbits de salut que es vivien al país en aquell moment, amb la consideració de prendre les aigües o la natura i del canvi d'aires com a mètodes de curació.

Per tot això, Viladrau es transformà i Viladrau transformà el país. La vila del Montseny esdevé bressol dels canvis que viu Catalunya en un moment transcendent de la seva història i que, alhora, canviaren una petita comunitat de l'interior del país per sempre més.

Bibliografia i webgrafia

– Cabani Tolosa, Ferran (2005). *Viladrau, un munt de noms i d'imatges*. Palma de Mallorca: Taller Gràfic Ramon. – Vidal Farrerons, Òscar (2013). *El paradís del Montseny. Les fonts de Viladrau, 12 rutes per descobrir-les*. Sant Vicenç de Castellet: Farell. – Bofill, Roser i Bofill, Eugeni (2004). *Els Bofill de Viladrau*. Barcelona: El Ciervo 96. – Permanyer, Lluís (2008). *L'esplendor de la Barcelona burgesa*. 3a ed. Barcelona: Angle. La Barcelona d'ahir. – Vancells Cabana, Francesc (2011). *La burgesia emprenedora*. Barcelona: Proa. Mirada (Lit). – Barberis Ariet, Antoni (1915). *Topografia Mèdica de Viladrau*. Barcelona. Puigvert, Joaquim M. i Figueras, Narcís (2018). *Balnearios Veraneo*. Madrid: Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales. Universidad y Lectura. – Riba i Albesa, Carles (1990). *Postals del Montseny*. 1a ed. Barcelona: Cavall Bernat. – Riba i Albesa, Carles (1996). *Postals del Montseny/2*. 1a ed. Barcelona: Cavall Bernat. – Amics del Montseny (1992). *Monografies del Montseny/7*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2001). *Monografies del Montseny/16*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2002). *Monografies del Montseny/17*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2004). *Monografies del Montseny/19*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2005). *Monografies del Montseny/20*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2008). *Monografies del Montseny/23*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2000). *Monografies del Montseny/24*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2010). *Monografies del Montseny/25*. 1a ed. Barcelona. Amics del Montseny (2014). *Monografies del Montseny/29*. 1a ed. Barcelona Amics del Montseny (2019). *Monografies del Montseny/34*. 1a ed. Barcelona. – Poumviladrau.cat (abril 2018). Recuperat de: <http://poumviladrau.cat/docs/Cataleg_Patrimoni_VOLUM_1.pdf> <http://poumviladrau.cat/docs/Cataleg_Patrimoni_VOLUM_2.pdf> – Lavanguardia.com (agost 2017). El Grand Tour. Recuperat de: <<https://www.lavanguardia.com/historiayvida/edad-moderna/20170720/47311216010/el-gran-tour-viajes-educativos-en-el-siglo-xviii.html>> – Diba.cat (juny 2018). Moments- L'Estiueig. Recuperat de: <<https://www.diba.cat/web/exposicio-estiueig/descripcio>> – Rtve.es (juny 2013). L'estiueig. Recuperat de: <<http://www.rtve.es/alacarta/videos/moments/moments-lestiueig/1902598/>> – Diaridegirona.cat (agost 2017). Terra d'estiueig. Recuperat de: <<https://www.diaridegirona.cat/ultima-dia/2017/08/03/terra-destiueig/860157.html>> – Diaridegirona.cat (juny 2017). Els famosos de la Costa Brava. Recuperat de: <<https://www.diaridegirona.cat/dominical/2017/06/09/famosos-a-la-costa-brava/850804.html>> – Parcs.diba.cat. Montseny. Recuperat de: <https://parcs.diba.cat/web/montseny/flora-i-vegetacio>

<<https://parcs.diba.cat/web/montseny/fauna>> – Viladrau.cat (setembre 2010). Viladrau Festa Major 2010: Viladrau, Poetes i Versailles. Recuperat de: <<http://www.viladrau.cat/ca/ajuntament/publicacions/festa-major-viladrau-2010>> – Viladrau.cat (setembre 2011). Viladrau Festa Major 2011: Jaume Bofill i Mates. Recuperat de: <<http://www.viladrau.cat/ca/ajuntament/publicacions/viladrau-festa-major-2011>> – Viladrau.cat (setembre 2012). Viladrau Festa Major 2012: Marcos Redondo. Recuperat de: <<http://www.viladrau.cat/ca/ajuntament/publicacions/festa-major-viladrau-2012>> – Viladrau.cat (setembre 2013). Viladrau Festa Major 2013: Salvador Espriu. Recuperat de: <<http://www.viladrau.cat/ca/ajuntament/publicacions/festa-major-viladrau-2013>> – Blogs.sapiens.cat (setembre 2011). El modernisme. Recuperat de: <<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/01/09/el-modernisme/>> – Mmbcn.cat. El modernisme a Catalunya. Recuperat de: <<https://www.mmbcn.cat/el-museu/modernisme-a-catalunya/>> – Historia-arte.com. Art Nouveau. Recuperat de: <<https://historia-arte.com/movimientos/art-nouveau>> – Tudominioweb.es. Els inicis de l'estiueig a Viladrau. Recuperat de: <<http://www.tudominioweb.es/Montseny/wp-content/uploads/2017/07/101.pdf>>
